

використовувати свій творчий потенціал та удосконалювати свій професійний рівень.

Одночасне використання спеціалізованих навчальних платформ і соцмереж дозволяє значно покращити взаємодію «викладач – студент» та сприяти більш всебічному і глибокому засвоєнню навчального матеріалу.

Т.Г. Прохоренко
(ХНАДУ), м. Харків

ПРОЯВИ ТА ЧИННИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ В ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

Все наростаюча мінливість сучасного світу, безпрецедентні для історії цивілізації темпи соціальних та науково-технічних змін привели до стрімких перетворень в усіх сферах життя суспільства, суттєво вплинули на професійну діяльність, забезпечивши інтелектуалізацію трудової діяльності, інтеграцію інформаційних технологій в наукові та виробничі види діяльності, високий рівень інформаційного обслуговування тощо.

Усі ці атрибути сучасного суспільства, економіки вимагають від фахівців високої інтелектуальної та професійної мобільності, умінь оперативно орієнтуватися в професійному середовищі, що динамічно трансформується, приймати кваліфіковані рішення, адекватні швидко змінній ситуації.

Перші положення про професійну мобільність як невід'ємну складову суспільного життя викладені у працях Б. Барбера, Ю. Веніга, Е. Гідденса, П. Сорокіна. Значний внесок у розробку теоретичних основ формування професійної компетентності як фундаменту розвитку мобільності майбутніх фахівців в умовах безперервної вищої освіти зробили вітчизняні та зарубіжні учені: А. Вербицький, С. Гончаренко, Р. Дейв, Е. Зеєр, І. Зимня, Н. Ничкало та інші. Протягом останніх років до цієї проблеми звертались:

Л.Л. Сушенцева, Є.А. Іванченко, Е.В. Сайфутдинова, Н. Коваліско, Н.В. Грицькова, Н.М. Чернуха, Н. І. Кожемякіна та ін. [2 – 4]. Проаналізувавши дослідження учених, слід зазначити, що професійна мобільність розглядається ними як інтегральна якість особистості, з одного боку, та як процес перетворення людиною себе самої і оточуючого її професійного і життєвого середовища, з іншого.

Професійна мобільність – це один із видів соціальної мобільності, який визначається не лише здатністю особистості змінювати свою професію, місце і напрямок діяльності, але й умінням приймати самостійні і нестандартні рішення, спрямовані на підвищення рівня свого професіоналізму, а також здатністю швидко освоювати нове освітнє, професійне, соціальне і національне середовище. У більшості випадків результатом професійної мобільності стає ефективна трудова діяльність. Виходячи з такого визначення, структуру професійної мобільності можна представити як: 1) здатність особистості досить швидко і успішно оволодівати новою технікою і технологією, набувати знання та уміння, які забезпечують ефективність нової професійної діяльності; 2) рухливість особистості, спроможність її до динамічного нарощування власного ресурсу, до швидкого пересування, змін; 3) ознаки кар'єрного просування та розвитку індивіда; 4) процес переходу індивіда або професійної групи з однієї професійної позиції в іншу [2, 27].

Здатність людини протягом життя навчатися і змінювати вид діяльності, зумовлюється цілим рядом причин, які можна розподілити на внутрішні та зовнішні. Внутрішні причини професійної мобільності – це якості особистості, освіта, вплив на свідомість професійного оточення, що зумовлює відповідний рух в межах даного професійного середовища, або перехід в інше, більш привабливе. Зовнішні причини визначаються змінами у мікро- та макросоціальному середовищі. Ці зміни можуть бути викликані необхідністю зміни професії, робочого місця, статусу в організації у результаті зміни місця проживання, нових сімейних обставин, погіршенням стану здоров'я, а також економічним і соціальним станом держави,

спрямованістю та інтенсивністю соціальних реформ, науково-технічним прогресом, розвитком інформаційних технологій, структурними змінами в економіці, системі професійної освіти., тенденціями на ринку праці, наявністю можливостей для соціальних переміщень у суспільстві і т.п. Значущим серед зовнішніх чинників сьогодні стає глобалізація, яка надала цьому процесу якісно нових рис та якостей.

Поява і розвиток принципово нових систем отримання, передачі та обробки інформації дозволили створити глобальні мережі, які об'єднали не тільки фінансові і товарні ринки, але і ринки праці, включаючи ринки професійних послуг. Це призводить не тільки до змін в міжнародному розподілі праці, але і до уніфікації та стандартизації умов праці, вимог до якості робочої сили в більшості країн світу.

Умовою і наслідком становлення глобального ринку праці стає його віртуалізація, відносини купівлі-продажу робочої сили відбуваються у віртуальному середовищі. При цьому індивід має справу не з іншими суб'єктами (службами зайнятості, фірмами-роботодавцями тощо), а з їх символами (брендами, найменуваннями і т.п.). У межах віртуального ринку праці продаються не реальні здібності робітника, а сукупність статусів і символів, які також носять віртуальний характер. Завдяки комп'ютерним технологіям змінюється і зміст поняття «робоче місце», формується особливий професійний сегмент ринку праці – «віртуальні комірці».

Віртуалізація зачепила і міграційні процеси. У зв'язку з цим суттєвих обсягів набувають технології використання знань і навичок спеціалістів без їх фізичного переміщення – аутсорсинг. При цьому компанії, які використовують працю робітників, можуть знаходитися за кордоном, що фактично уявляє собою своєрідну міграцію робочих місць. Глобальний аутсорсинг призводить до «віртуального відпливу умів». Так, 50% робочих місць в сфері програмного забезпечення можуть функціонувати на принципах аутсорсингу [1].

У сучасній світовій економіці залученню висококваліфікованих

спеціалістів приділяється особлива увага. Саме цей сегмент ринку праці є найбільш професійно мобільним за рахунок розвинутої потреби у територіальній і професійній міграції. Особливо це стосується студентів і молодих спеціалістів, які є більш активними і гнучкими, здатними легко адаптуватися до нових умов роботи і життя. Така робоча сила отримує нову якість, елемент глобальності, тобто здібність адаптуватися до інноваційних факторів в межах міжнародної праці.

Суттєвим «глобальним» проявом професійної мобільності стало посилення міжнародної міграції, у тому числі трудової та інтелектуальної. Становлячись глобальним явищем, вона особливо помітна у сферах ринку праці, освіти, науки, бізнесу, а також соціальних зв'язків і відкриває перед суспільством і молоддю нові можливості для професійного самовизначення, реалізації свого професійного потенціалу. Зокрема, формування глобальних інформаційних мереж забезпечує широкий доступ до міжнародної інформації, яка торкається зарубіжного працевлаштування, освіти і т.п. Тому широке використання інформаційно-комунікативних технологій служить катализатором територіальних переміщень молодих людей.

Упродовж останніх десятиліть Україна стала країною-донором інтелектуальних ресурсів: за роки незалежності з України на постійне місце проживання та для роботи за кордоном виїхали десятки тисяч співробітників наукової сфери, основний відсоток яких становлять особи продуктивного віку. Відповідно до джерел неофіційної статистики, щорічна інтелектуальна еміграція з України налічує приблизно 95,4 тис. фахівців, тобто емігрує кожний 26 спеціаліст з вищою освітою. Протягом останніх років Україну залишило приблизно 5,5 тис. учених. Найбільше потерпає галузь інформаційних технологій: щорічно із країни їдуть від 2700 до 5000 ІТ-фахівців [1]. Така ситуація загрожує не лише збереженню кадрового дисбалансу, але і вимиває з науки найбільш здібних і перспективних дослідників, дає підстави стверджувати, що для України характерні ознаки руйнування її інтелектуального потенціалу.

Посилення міграційних намірів у молодих людей обумовлюється не тільки несприятливими соціально-економічними умовами, але і зміною якісних характеристик самої молоді. Ціннісні орієнтації її стають більш прагматичними, структура мотивів більш матеріалістичною, а рівень життєвих прагнень суттєво зростає. Це суттєво впливає на систему професійних інтересів і цінностей, ведучими ціннісними орієнтирами сучасної молоді в професійній діяльності стають прагнення до індивідуального успіху, досягнення матеріального благополуччя та отримання статусних позицій в системі соціальної ієрархії. Зрозуміло, що за таких умов міграційні настрої молоді у подальшому будуть лише зростати.

Висновки. Глобалізація, з її основним проявом інформатизацією, сьогодні стали суттєвими чинниками, які впливають на процеси професійної мобільності фахівців. По-перше, сучасний глобалізований світ впливає на фахівців як на найбільш мобільну соціальну групу, внутрішньо готову до сприйняття нових цінностей і норм, на основі яких вибудовуються стратегії поведінки, пов'язані з успішною професійною самореалізацією. По-друге, глобалізація та інформатизація демонструють тенденцію до появи нових форм зайнятості, що значно розширює можливості, урізноманітнює форми та механізми професійної мобільності фахівців. По-третє, посилюється роль транснаціональних інститутів та організацій, які залучаються до процесу професійної підготовки та працевлаштування молоді. За таких умов важливо, щоб держава формувала ефективну систему соціальних ліфтів, завдяки яким будь-яка талановита людина змогла б зробити успішну професійну кар'єру у власній країні. Це може стати сприятливою умовою подальшого досягнення рівня соціальної та економічної стабільності у суспільстві.

Список літератури

1. Бараник З.П. Інтелектуальна міграція як об'єкт статистичного дослідження. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3096>.

2. Грицькова Н. В. Професійна мобільність фахівця: сутність та структура. / Н.В. Грицькова. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка №12 (199). 2010. С. 25-32
3. Сушенцева Л. Л. Формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах: теорія і практика : монографія / Л.Л. Сушенцева; за ред. Н. Г. Ничкало ; Інститут професійно- технічної освіти НАПН України. Кривий Ріг : Видавничий дім, 2011. 439 с
4. Чернуха Н.М. Формування соціальної мобільності студентів в сучасному інтеграційному освітньому просторі / Н.М. Чернуха // Інноваційні процеси в освітньому просторі: доступність, ефективність, якість : зб. матер. конф., 13–15 листоп. 2012 р. С. 91–101.

Н.Р. Разумовська
(ХНАДУ), м. Харків

РОЛЬ ВИКЛАДАЧА У ВИХОВАННІ СТУДЕНТІВ ЗВО

Сучасний етап розвитку суспільства потребує особливої уваги до формування духовної сфери випускника вищої школи. Сьогодні як ніколи вимагається створення умов для прояву вільної, творчої і моральної особистості. Становлення такої особистості можливе тільки при збереженні і відродженні духовно-історичних цінностей своєї країни, розвитку культури, науки і освіти як необхідних джерел прогресу суспільства з гарантованим майбутнім.

Навчання у ВНЗ – найважливіший період соціалізації людини. Студентський вік характеризується прагненням самостійно та активно обирати той чи інший життєвий стиль та ідеал. Тому навчання у ЗВО виступає потужним чинником соціалізації особистості студентів та викладачів.